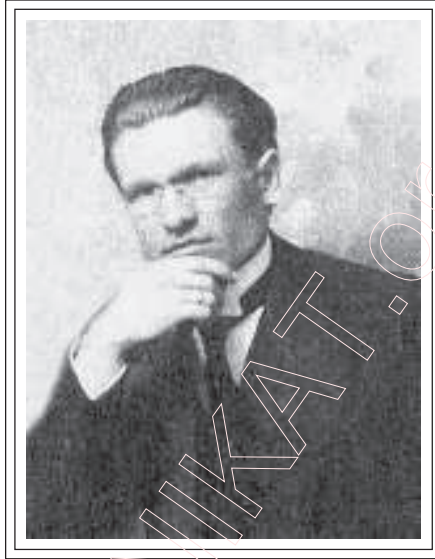

Борык Антон
З БЕЛАСТОЦКАЙ ЗЯМЛІ

Борык Антон

Беларускі вайсковы дзеяч, дыпламат. Нарадзіўся 7 ліпеня 1894 года (па іншых звестках у 1897 г.) у вёсцы Сынкоўцы Сакоўскага павета Падляшскага ваяводства. Удзельнік Першай сусветнай вайны, капітан. Адзін з арганізатараў Беларускага нацыянальнага камітэта ў Гародні, сябра Беларускай партыі сацыялістаў-рэвалюцыянераў. Быў выканаўчым дырэктарам берлінскай фірмы „Сіндыкат Сапегі для Еўропы і Азіі ў Беларусі“. Удзельнік Слуцкага антыбальшавіцкага паўстання 1920 года. Згінуў у пачатку Другой сусветнай вайны ў Вільні.

Слуцкі паўстанец з Сакольшчыны

Беларускія гісторыкі, якія пісалі і пішуць пра збройны чын у барацьбе за незалежнасць Беларусі — Слуцкае антыбальшавіцкае паўстанне 1920 года, да сваіх даследаванняў заўсёды стараюцца дадаць адзін вельмі цікавы фотаздымак-дакумент. Гэты фотаздымак зроблены ў Вільні ў 1921 годзе. На ім сфатаграфаваны сцяг Першага Слуцкага палка стральцоў збройных сілаў Беларускай Народнай Рэспублікі. Каля штандара (злева направа) сядзіць Лявон Вітан-Дубейкаўскі і невядомая беларуская дзеячка, а справа побач сцяга стаіць не хто іншы як Антон Борык. Менавіта пра яго хачу згадаць, хаця звестак пра нашага змагара за волю беларускага народа вельмі мала. У кнізе „Слуцкі збройны чын 1920 г. у дакументах і ўспамінах” (Мінск 2006) пра Антона Борыка найбольш прыгадвае гісторык Уладзімір Ляхоўскі. Часам спасылаецца на „Referat działacza politycznego Białorusi Antoniego Boryka z Wilna” Алег Латышонак у сваёй сур’ёзнай манаграфіі „Białoruskie formacje wojskowe 1917-1923” (Беласток 1995).

Упершыню прозвішча Борыка я сустрэў у артыкуле пра Слуцкае паўстанне Анатоля Грыцкевіча ў часопісе „Спадчына” за 1993 год, дзе ён пісаў: „Борык, капітан — начальнік штаба 1-е Слуцкае брыгады стральцоў БНР” („Спадчына”, № 2, 1993). Вось і ўсё бадай. Але чым больш нашы гісторыкі будуць даследаваць Слуцкае паўстанне і БНР, тым часцей будуць звяртацца да асобы Антона Борыка — загадкавай, мужнай, а можа і хітрай. Яго нават звольнілі ў лістападзе 1919 года з усіх пасадаў ва ўрадзе Беларускай Народнай Рэспублікі за тое, што нібыта ён меў палітычныя сувязі з прадстаўнікамі польскай вайскавай арганізацыі. Але як бы там не было, беларус з Сакольскага павета Антон Борык да канца свайго жыцця быў шчырым беларусам і змагаром за не-

залежнасць сваёй Бацькаўшчыны, а ў 1920 годзе ён узначаліў штаб Першай Слуцкай брыгады ў барацьбе супраць бальшавікоў.

Нарадзіўся Антон Борык у 1894 годзе ў вёсцы Сынкоўцы на Сакольшчыне. Па іншых звестках ён нарадзіўся ў 1897 годзе. Калі пачалася Першая сусветная вайна, Антона забралі на фронт, дзе ён даслужыўся да капітана. На фронце беларускі юнак набраўся армейскага вопыту і смеласці. Таму пасля вайны з 1917 года працягваў службу ў польскім корпусе генерала Доўбар-Мусніцкага.

У 1918 годзе Антон Борык вырашыў развітацца з вайскавай службай. Ён прыехаў у Вільню і адразу ўключыўся ў беларускую справу. Антона залічылі ў склад Віленскай Беларускай рады. Ён актыўна ўключыўся ў работу і разам са сваімі сябрамі арганізаваў Беларускі нацыянальны камітэт у Гародні і ўступіў у Беларускую партыю сацыялістаў-рэвалюцыянераў.

У 1919 годзе нашага земляка ўключаюць у склад супрацоўнікаў Міністэрства замежных спраў БНР. Урад накіроўвае Борыка ў Берлін. Ён быў першым урадавым пасланнікам БНР у гэтай краіне. Капітан Антон Борык прыбыў у Берлін з Гародні 23 сакавіка 1919 года ў якасці кіраўніка Беларускае ваеннае місіі па справах ваеннапалонных. Тое, што першым у Нямецчыну ўрадам БНР быў пасланы вайсковы прадстаўнік, зусім невыпадкова. Пытаннем жыцця і смерці для маладой беларускай дзяржавы было стварэнне ўласных узброеных сіл, якія б здолелі абараніць незалежнасць Беларусі ад акупантаў, што наваліваліся на краіну з Усходу і з Захаду. У нямецкіх лагерах для ваеннапалонных знаходзілася каля 60 000 беларусаў. З іх дапамогаю беларускі ўрад спадзяваўся сфармаваць вайсковыя аддзелы, якія б пазней змаглі скласці ядро нацыянальнага войска. Ужо ў пачатку красавіка Антон Борык, наладзіўшы сувязь з Міжнароднаю камісіяй па справах ваеннапалонных (дзеянічала пад эгідай краін Антанты), актыўна вядзе беларускую працу сярод вайскоўцаў-суайчыннікаў. У гэтай справе яму дапамагаў генерал Кіпрыян Кандратовіч, які

прыехаў у нямецкую сталіцу яшчэ ў лютым 1919 года і ў якасці сябра Дэлегацыі БНР праз нейкі час мусіў адбыць на Парыжскую мірную міжнародную канферэнцыю.

Дзейнасць беларускага ўрада ў іншых накірунках была больш выніковаю. Хутка там усталяваліся шчыльныя кантакты з прадпрымальнікам, выхадцам з Беларусі Станіславам Львом Сапегам-Ваяводам, які, маючы надзею наладзіць выгадныя гандлёвыя сувязі з Беларуссю, стварае ўласную фірму — „Сіндыкат Сапегі для Еўропы і Азіі на Беларусі”. Пэўны час ён аказвае прадстаўніцтвам беларускага ўрада ў Берліне пасільную фінансавую дапамогу. У складзе Берлінскае канторы „Сіндыката Сапегі...” працавала шмат беларусаў, у тым ліку паўнамоцным дырэктарам яе да лета 1920 года быў Антон Борык. Станіслаў Сапега-Ваявода стаў заснавальнікам першае за межамі былой Расейскай імперыі Беларускае службы друку і тэлеграфнае інфармацыі, якая двойчы на тыдзень выдавала інфармацыйныя бюлетэні, дзе галоўная ўвага надавалася беларускай тэматыцы.

Афіцыйная рэгістрацыя Дыпламатычнае місіі БНР у Нямеччыне была зроблена Антонам Луцкевічам. 4 траўня 1919 года ён звярнуўся ў Міністэрства замежных спраў Нямеччыны з наступнай заявай: „Гэтым сьведчыцца, што ў склад Дыпламатычнай Місіі Беларускай Народнай Рэспублікі, якая ў гэты час знаходзіцца ў Бэрліне, уваходзяць наступныя асобы: старшыня Рады Народных Міністраў і Міністр Загранічных спраў — Антон Луцкевіч; пасол — Аркадзь Смоліч; служачыя — Антон Борык і Янка Натусевіч”.

Восенню 1919 года Надзвычайная дыпламатычная місія БНР у Нямеччыне складалася ўжо з трох аддзелаў (консульскага, ваеннага і аддзела прэсы) ды наступных асоб:

1. Шэф Місіі — Леанард Заяц (пазней Леанід Баркоў);
2. Сакратар — доктар Паўлоўскі;
3. Юрысконсульт — Бруна Мілер (консульскі аддзел);
4. Начальнік ваеннага аддзела Місіі — Антон Борык;
5. Райца па вайсковых справах — Яўхім Бялевіч (ваенны аддзел);
6. Райца па справах прэсы — Валянцін фон Дзітман.

Борык Антон
З БЕЛАСТОЦКАЙ ЗЯМЛІ

Борык Антон (справа)

У Германіі Антон Борык разам з іншымі беларусамі вырашае не толькі вайсковыя пытанні, але не шкадуе грошай для беларускіх дзетак, аказваючы вялікую фінансавую дапамогу беларускім школам у Менску.

У сярэдзіне лета 1920 года Антон Борык пакідае Берлін і вяртаецца ў Латвію. Яго па-ранейшаму хвалююць беларускія справы і па запрашэнню беларускіх вайскоўцаў восенню таго ж года ён спыняецца ў Вільні, а пасля ў Гародні. Вярнуўшыся дамоў, наш зямляк узначаліў агульны аддзел Беларускай вайсковай камісіі. А восенню разам з групай беларускіх афіцэраў капітан Борык накіраваўся ў Слуцк, дзе ўзначаліў штаб Першай Слуцкай брыгады. Актыўна папаўняў сваю брыгаду мясцовымі паўстанцамі і не вельмі сябраваў са Станіславам Булак-Булаховічам, выступаў супраць альянсу слуцкіх паўстанцаў і яго войскам. Антон Борык зрэчас даваў інфармацыі ў газету „Наша думка“ (выходзіла ў Вільні са снежня 1920 па ліпень 1921 гадоў) і ў газету „Беларускае слова“ (выходзіла з кастрычніка 1920 па студзень 1921

гадоў і выдавалася Беларуска-польскай нацыянальнай камітэтам Гарадзеншчыны). Начальнік штаба беларускіх паўстанцаў паведамаў: „Беларускае паўстаньне мае партызанскі характар. У ім ёсьць тутэйшыя сяляне, „зялёныя“ і дэзэртэры з Чырвонай Арміі. Большавікі стараюцца скрыць яго існаваньне і даць вялікарасейскія аддзелы. Паўстаньне пашыраецца па ўсіх беларускіх паветах, нягледзячы на недахват броні і агульнай помачы“ („Наша думка“, 1920, 24 снежня).

Калі ў канцы снежня 1920 года паўстаньне было задушана, атрады паўстанцаў перайшлі на тэрыторыю Польшчы і былі раззброеныя і інтэрнаваныя ў лагеры ў Беларуска-польскай, а пасля — у лагеры ў Дарагуску. Антон Борык спачатку знаходзіўся ў Латвіі, пасля ў Коўне, Вільні, Варшаве. Дарэчы, у Варшаве ён быў адным з арганізатараў Таварыства беларускай школы. Перад самым пачаткам Другой сусветнай вайны наш зямляк жыве ў Вільні, працаваў у кіраўніцтве Віленскай чыгункі. Сляды яго губляюцца ў час вайны. Магчыма ён загінуў падчас акупацыі ў пачатку 1940-х гадоў.

2007